

Nr 434.

Av herr **Vennerström m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 358, med förslag till ändrad lydelse av §§ 6, 7, 9, 16, 19 och 21 riksdagsordningen och till övergångsstadgande däri.*

Utan all hänförelse, utan någon genomtänkt konstitutionell uppfattning, utan någon vilja att ordentligt röja upp med gamla missförhållanden går riksdagens majoritet att stadfästa den vid föregående års urtima riksdag hopkrånglade författningskompromissen. Detta är ju dessvärre nutida svensk tradition. Ingen författningsreform, som väckt nationell hänförelse, har genomförts sedan 1865, ingen som varit byggd på följdriktiga och klart fattade konstitutionella principer sedan 1809, ingen djärv och radikal sedan 1719. Den svenska adeln, som gjorde de två sistnämnda omdaningarna, det svenska borgerskapet, som gjorde den förstnämnda, ha i sina kraftsdagar visat sig äga större förmåga än nutidens demokrati att lösa de konstitutionella reformuppgifterna just så som tiden krävt dem. Reformkompromissen har ej blott i sak uppgivit flera av demokratiens grundläggande principer. Den har ock författningstekniskt sett blivit ett särskilt underligt verk.

Sedan kommunallagarna redan förra året antogos, har nu turen kommit till grundlagarna. Vid granskning av regeringens proposition nr 358 angående ändringar i riksdagsordningen, finner man först och främst, att regeringen upptager det olyckliga påfundet att låta de städer, som ej deltaga i landsting, välja ledamöter i första kammaren icke genom sina kommunala representationer utan genom särskilda elektorer. Denna anordning har nödvändiggjorts genom höjningen av urväljarnas ålder till 27 år. Regeringen har ansett sig förpliktad därtill genom kompromissen. Regeringen har ock ansett sig av kompromissen förpliktad att

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 4 saml. 169 häft. (Nr 434—436.) 1

grundlagfästa åldershöjningen och ej blott upptaga den i landstingsförordningen eller vallagen. Detta innebär en skärpning av kompromissen i just dess allra olyckligaste punkt. För mången kommer denna tolkning av kompromissen mycket överraskande. Inom fyramannadelegationen, denna secretissime beredning, har måhända denna tolkning diskuterats men aldrig inom utskottet i sin helhet.

Om det är någon reform, som tiden icke kräver, så är det ungdomens bortvisande ur det ansvariga statslivet. Redan vid tiden för demokratiens första framträngande framhöllo klarsynta tänkare faran av att ungdomen tillbakaträngdes. Macaulay påpekar i sin engelska historia detta som ett fel i den stora parlamentsreform, varigenom aristokratien miste sin makt över underhusvalen. Ty så länge adeln tillsatte en stor del av underhusets medlemmar, kunde den därigenom bereda plats i parlamentet åt en del politiskt intresserade och ofta begåvade undomar. På samma sätt erbjöd svenska riddarhuset tillfälle för energiska unga adelsmän att börja sin politiska bana redan vid mycket tidig ålder. När detta adelsprivilegium avskaffades, hade man bort sörja för att den ungdomens rätt, som ditills blott gällt för de privilegierade, i möjligaste mån kunnat komma alla till del. I stället har man åtminstone i Sverige mer och mer skjutit ungdomen tillbaka. Denna strävan har gått stick i stäv mot tiden, mot det bästa i tiden. Ty storindustrien har i hög grad påskyndat ungdomens mogenhet och väckt det politiska intresset till liv långt tidigare än förut. Samtidigt har folkskolan sörjt för att ungdomen nu har vida större förutsättningar för politisk verksamhet än tidigare.

I en reservation till författningsutskottets betänkande vid urtima riksdagen framhöll den socialdemokratiska vänsterns representant, att *ålderstrecket* är ett mot arbetarklassen riktat klasstreck och att dess höjning utgjorde ett egendomligt svar på det starka bildningsintresse, som just arbetarungdomen under senaste åren visat. Och i en år 1917 av Lindhagen framburen vänstersocialistisk motion betecknades det höjda ålderstrecket som ett medel »att bibehålla ålderdomsskröplighetens och penningens övermakt i vårt statsliv». Vad som sedan inträffat har endast kunnat bekräfta dessa våra synpunkter. Det går genom hela vårt politiska liv för närvarande en stämning av ångslan och räddhåga. Vänsterpartierna pruta och sväva på målet i fråga om sina principer, och det just vid den tidpunkt, då dessa principers nödvändighet klarare än någonsin framträtt. För att motverka detta måste ungdomen komma med i leken. Just nu, då mänskligheten efter världskrigets förödelse måste uppbygga världen på nytt och i en bättre gestalt än förr, krävs ungdomens medverkan i högre grad än någonsin eljest.

Medan ålderstrecket höjts för första kammaren, har det bibehållits för andra kammaren. Den lilla sänkningen som skett — från 24 till 23 år — verkar närmast som ett hån mot ungdomen. Den vittnar om dåligt samvete men icke om något mod att genomföra vad man inser vara rätt eller — på högerhåll — oundvikligt.

Av de övriga strecken vilja vi icke föreslå någon ändring i fråga om myndighetsstrecket och straffrihetsstrecket. Däremot kan *konkursstrecket* icke försvaras. Det kan verka orättvist, ty icke alla konkurser äro självförvållade. Skall det försvaras, så skulle det vara såsom ordentlighetsstreck. Men ordentlighetsstrecken ha ju måst uppgivas. Man har insett, att de ingalunda garantera ordentligheten men väl i många fall drabba ordentligt folk, som utan sin förskyllan råkat i ekonomiska svårigheter. Skattestrecket skall ju försvinna vid andrakammarvalet. Under sådana omständigheter kvarstår konkursstrecket som ett slags rudimentärt ordentlighetsorgan, ett ensamt och övergivet relict av en fåfång vård om ordentligheten. Det bör alltså i följdriktighetens namn omedelbart borttagas.

Lika meningslöst och efterblivet är numera *värnpliktsstrecket*. Avrustningen, som ännu för ett par år sedan var fältropet blott för en ringa minoritet, är nu hela världens lösen. Även om ännu reaktionära krafter kunna hindra detta krav att bli verklighet, så synes dock åtminstone den allmänna värnpliktens öde vara beseglat. Världens två mäktigaste stater, England och Förenta staterna, ha förklarat den krig. Under sådana omständigheter kan man rent av våga hoppas, att den skall försvinna även i Sverige, låt vara att vi naturligtvis komma att också på denna punkt söka komma sist. Det är då alldeles meningslöst att belasta grundlagen med en bestämmelse, som inom kort kommer att sakna varje förnuftig, till och med oförnuftig innebörd. Även om mot all förväntan värnplikten någon tid skulle få fortvara, saknar värnpliktsstrecket varje praktisk betydelse. Det kan dock motiveras som ordentlighetsstreck, och ordentlighetsstreckens princip är ju som nämnt uppgiven. Dessutom är värnpliktsstrecket ett principvidrigt könsstreck. Kvinnorna, som nu tillerkännas rösträtt, äro icke underkastade värnplikt och kunna därför icke snubbla på värnpliktsstrecket. Det är ett streck endast för män. Är det meningen att lösa författningsfrågan så, att männen nu skola nödgas börja en särskild författningskamp för att bli medborgerligt jämställda med kvinnorna?

Orättvisare än vare sig konkurs- eller värnpliktsstreck och överhuvudet synnerligen orättvist är *fattigvårdsstrecket*. I och och med detta

fogar grundlagen ett ålderdomsstreck till ungdomsstrecket, och detta ålderdomsstreck drabbar just *de* gamla, som arbetat mest strängt och levat det nyttigaste liv. Var och en som känner till en fattiggård eller — för att använda det nya och mer tilltalande namnet — ålderdomshem, särskilt på landet, vet, att det överväldigande flertalet där intagna utgöres av kroppsarbetare, oftast jordbruksarbetare eller deras hustrur, som hela sitt liv igenom arbetat strängt och ej förtjänat nog för att kunna leva på egen bekostnad under ålderdomen. Samhället straffar dem för den fattigdom, vartill det själfv dömt dem genom att på dem sätta förnedringsstämpeln »fattighjon», och ej nöjd med detta straff tillägger det en straffskärpning, som eljest endast tillkommer de svåraste brottslingar, genom att det frántager dem medborgarrättens viktigaste del, rösträtten.

Det enda försvar, som kunnat förebringas för detta streck, har varit, att det fordrats som en konsekvens av den principen, att ingen omyndig må äga rösträtt. I den gamla fattigvårdslagen stadgades nämligen, att fattigvårdsstyrelsen ägde målsmans- och husbonderätt över den som åtnjöt full och varaktig fattigförsörjning. Men lyckligtvis är detta stadgande i 1918 års lag borttaget. Därmed bortfaller ock fattigvårdsstreckets berättigande såsom en konsekvens av myndighetsstrecket. Man säger, att den, som av fattigvården omhändertagits för full och varaktig försörjning, erfarit en väsentlig inskränkning i sin självständighet. Det är sant, men det är intet skäl till att ytterligare inskränka självständigheten genom att borttaga rösträtten. Att understödstagare av fattigvårdsstyrelse skulle bli kommenderad att rösta på just det ena eller det andra sättet, är dock dess bättre något för våra svenska vanor, åtminstone numera, tämligen otänkbart. Vida antagligare är det då, att vissa arbetsgivare skulle söka utöva tryck på sina arbetare, men detta lär verkligen ingen vilja låta gälla som skäl att frántaga arbetare rösträtten.

Något yrkande om ändring i valrättstadgandena för den första kammaren hava vi ej anledning framställa, då vi redan i väckt motion yrkat första kammarens avskaffande. Däremot yrka vi i fråga om andra kammaren,

att riksdagen måtte såsom vilande antaga följande lydelse av riksdagsordningen § 16:

Valrätt tillkommer envar man eller kvinna, som är svensk undersåte och senast under näst föregående kalenderår uppnått myndig ålder.

Valrätt må dock ej utövas av:

- a) Den som står under förmyndarskap eller
- b) den som är från valrätten utesluten på grund av ådömd straffpåföljd.

Till efterrättelse — — — inträffar.

Stockholm den 12 april 1919.

Ivar Vennerström.

O. W. Lövgren.

Ernst Hage.

Sten Berglund.

.

L. Alvin.
